

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma, Sağlık Politikaları ve Yönetimi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın da direktörüdür.

Trump'ın Suriye'den çekilme planı barış için bir şanstır

Orta Doğu'daki barışın anahtarı, Türkler'in İranlılar'ın, Araplar'ın ve Yahudiler'in birlikte yaşamasıdır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Versailles Antlaşması'nın imzalanmasından itibaren en büyük engel, İngiltere, Fransa Rusya ve ABD'nin farklı noktalarda bu bölgeye müdahale etmeleridir.

Başkan Donald Trump'ın ABD güçlerinin Suriye'den çekileceği yönündeki açıklaması, Demokratlar ve Cumhuriyetçiler tarafından neredeyse ortak bir biçimde kınandı. Bu durum, Trump'ın kendisinden çok ABD'nin dış politika müesses nizamının dar görüşlü vizyonu hakkında çok şey söylemektedir.

Her iki siyasi partinin ana akımı belirli yansımaları yargılar sergilemektedir. ABD, düşmanlarının bir boşluğu doldurmasını önlemek için dünyanın her yerinde asker bulundurmalıdır; ABD ordusu, dış politikada başarının anahtarı olabilir; Amerika düşmanları, diplomasinin işlemediği amansız düşmanlardır. Trump'ın Suriye'den çekilme kararı, gerçekten de genişlemiş bir bölgesel savaşın tehlikeli bir başlangıcı olabilir; bununla birlikte, biraz hayal gücü ve diplomasi ile bu çekilme kararı, bölgede ulaşılmaması zor bir barışa doğru giden yolda atılan önemli bir adım olabilir.

ABD dış politikası müesses nizamı retorik olarak Amerika'nın Suriye'deki varlığını, IŞİD'e karşı verilen savaşın bir parçası olarak meşrulaştırıyordu. IŞİD esasen yenilmiş ve dağıtılmış olduğundan, Trump müesses nizamı blöfünü gördü. Bununla beraber aniden müesses nizam ABD'nin daha uzun bir süre bölgedeki varlığının gerçek nedenlerini açıkladı. İddiaya göre Trump'ın hareketi Suriye'nin Beşar Esad'ına, Rusya'nın Vladimir Putin'ine ve İran'ın Ali Hamaney'ine jeopolitik avantajlar sağlayacak, diğer yandan da İsrail'i tehlikeye atacak, Kürtlere ihanet edecek ve esasen IŞİD ile ilgili olmayan başka sorunlara neden olacaktı.

Amerika'nın gerçek amacı

Bu kaymanın; aslında çok da gizli olmayan ama ana akım uzmanlarının, ABD müesses nizam stratejistlerinin ve Kongre üyelerinin, yabancıların yanında pek bahsetmediği Amerika'nın Orta Doğu'daki gerçek amaçlarını ortaya koymak gibi bir yararı oldu. ABD Suriye'de (veya Irak'ta, Afganistan'da, Yemen'de, Somali'de, Libya'da veya bölgedeki başka ülkelerde) IŞİD'den dolayı bulunmuyordu. Aslında IŞİD, ABD varlığının bir nedeninden çok bir sonucuydu. Gerçek neden, ABD'nin bölgede hegemonya kurmak istemesiydi ve bunun gerçek sonuçları tam bir felaket oldu.

ABD'nin Suriye'deki varlığı ile ilgili gerçek nadiren ifade edilmiştir. Bununla birlikte ABD'nin Suriye'deki veya bölgede başka bir ülkedeki demokrasi ile ilgili hiçbir endişesinin olmadığı açıktır; ABD'nin Suudi Arabistan ile bu kadar yakın bir ilişki kurması da bunun en iyi kanıtıdır. ABD, kendisi ve Suudi Arabistan gibi müttefikleri Suriye'de demokrasinin tesis edilmesini istedikleri için 2011 yılında Beşar Esad'ı devirmek için bir ayaklanmayı desteklemediler. Bunun nedeni, Esad'ın ABD'nin bölgedeki çıkarları için bir engel teşkil etmesiydi. Esad'ın günahları açıktı. Rusya ile ittifak kurmuştu ve İran'dan destek almıştı.

Bu nedenlerden dolayı Başkan Barack Obama ve Dışişleri Bakanı Hillary Clinton "Esad'ın git-

ABD'nin tek taraflı çekilmesinin daha büyük bir felakete yol açabileceğine şüphe yok. İsrail, İran'ın Suriye'deki güçlerine karşı bir savaş başlatabilir. İsrail ve Suudi Arabistan hâlihazırda İran'a karşı zımni bir ittifak oluşturdu. Suriye savaşı genişleyerek dört başı mamur bir Ortadoğu Savaşı'na dönüşebilir.

mesi gerektiğine" karar verdiler. Amerika ve bölgedeki ortakları Esad karşıtı ayaklanmaya silah, lojistik destek, eğitim ve barınma olanağı sağlamaya karar verdiler. Obama Esad'ı devirmek için Suudi Arabistan (haznedarlar) ile çalışmaya davet eden bir kararname ("Firavun İnciri Operasyonu") imzaladı. CIA'nin başını çektiği ve ABD askerlerinin cephede olduğu bir başka savaştan kaynaklanacak kamuoyu muhalefetinden kaçınmak isteyen Obama, bunun yerine mücahitleri desteklemeyi tercih etti. Bununla birlikte Suriye operasyonunun amacı açıklı: Türkiye ve Suudi Arabistan'a dost olan bir Suriye rejimi kurmak, Rusya'nın bir müttefik kaybetmesini sağlamak ve İran güçlerini Suriye dışına sürmek.

Plan çok başarısız oldu

Bununla birlikte, CIA'nin rejim değiştirme operasyonlarında sık sık görüldüğü üzere, bu plan çok başarısız oldu. Rusya Amerika'nın blöfünü gördü, Esad'ı destekledi ve İran da son derece önemli bir destek sağladı. Bu arada ABD ve onun müttefikleri tarafından körüklenen vekil savaşı bugüne kadar 500 binden fazla muharip ve sivilin ölmesine ve on milyondan fazla Suriyeli'nin yurdundan göç etmesine neden oldu. Ayrıca Avrupa'da Avrupa Birliği siyasetini sarsmaya devam eden büyük bir göçmen krizine de yol açtı. Sonra, acımasız bir mücahitler grubu ayrılarak İŞİD'i kurdu. Amerikalı ve diğer tutsaklarının kafalarının kesildiğini gösteren videoların ardından Obama Kürtlerin İŞİD kalelerine saldırısını desteklemek için 2014 yılında hava saldırılarıyla ve bazı ABD askerleriyle müdahale etmeye karar verdi.

Trump'ın bakış açısına göre Suriye'de ABD tarafından kurulacak ve Rusya ile İran'ı kovacak bir kukla rejim, ne ABD ulusal güvenliği için zaruridir ne de uygulanabilir. Ve burada bu kez Trump haklıdır.

ABD'nin tek taraflı çekilmesinin daha büyük bir felakete yol açabileceğine şüphe yok. Rusya ve Türkiye kendilerini tehlikeli bir açmaz içinde bulabilirler. İsrail, İran'ın Suriye'deki güçlerine karşı bir savaş başlatabilir. İsrail ve Suudi Arabistan hâlihazırda İran'a karşı zımni bir ittifak oluşturdu. Suriye savaşı genişleyerek dört başı mamur bir Ortadoğu Savaşı'na dönüşebilir. Bütün bunlar son derecede akla yakın duruyor.

Bununla birlikte bunlar hiç de kaçınılmaz sonuçlar değil. Eğer ABD dış politika müesses nizamı bir kere de olsa savaşın değil; Birleşmiş Milletler'e dayanan diplomasinin ihtiyatlı bir yol olduğunu fark edebilse, başarılı bir diplomasi son derece mümkündür.

BM Güvenlik Konseyi'nin himayesinde (ABD, Çin, Rusya, Fransa

ve İngiltere'nin rızası ile) daha geniş bir savaşın değil; daha geniş bir barışın tesis edilmesi için altı adım üzerinde anlaşmaya varılabilir.

Öncelikle Suriye'den çıkılmalı

İlk olarak, bütün yabancı güçler (buna ABD, Suudi Arabistan destekli mücahitler, Türkiye destekli güçler, Rus askerler ve İran destekli güçler de dâhil) Suriye'den çekilmelidir. İkincisi, BM Güvenlik Konseyi, Suriye Hükümetinin ülkenin her yerindeki egemenliğini desteklemelidir. Üçüncüsü, BM Güvenlik Konseyi ve belki de BM arabulucuları Kürtlerin güvenliğini güvence altına almalıdır. Dördüncüsü, Türkiye Suriye'yi işgal etmeyeceğini taahhüt etmelidir. Beşincisi ABD, İran üzerindeki dış yaptırımlarını kaldırmalıdır. Altıncısı da BM Suriye'nin yeniden inşası için bir kaynak oluşturmalıdır.

İran, ABD'nin dış yaptırımlarını kaldırması karşılığında Suriye'den çıkmayı kabul edebilir; ABD ve İsrail, İran'ın askeri güçlerini Suriye'den çekmesi karşılığında İran yaptırımlarını kaldırmayı kabul edebilir; Türkiye, BM Güvenlik Konseyi'nin ayrılıkçı bir Kürdistan olmayacağı konusunda net bir tavır sergilemesi durumunda Suriye'yi işgal etmemeyi kabul edebilir; Rusya ve İran, Esad Hükümeti BM tarafından Suriye'den çekilmesi kabul edebilir. ABD'nin İran üzerindeki yaptırımları İran ekonomisine gerçekten zarar vermektedir ama aynı zamanda ABD'yi dünyanın geri kalanından koparmaktadır ve İran iç politikasında bir değişikliğe yol açmaktan da uzaktır. Trump, İran güçlerinin Suriye'den çekilmesi karşılığında bu yaptırımları kaldırmayı kabul edebilir.

Daha büyük bir resim daha var. Orta Doğu'daki barışın anahtarı, Türkler'in, İranlılar'ın, Araplar'ın ve Yahudiler'in birlikte yaşamasıdır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Versailles Antlaşması'nın imzalanmasından itibaren en büyük engel, İngiltere, Fransa, Rusya ve ABD'nin farklı noktalarda bu bölgeye müdahale etmeleridir. Dış güçlerin uzlaşmadan kaçınmak için rakiplerden birini veya diğerini destekleyeceği yanlısına kapılmadan ve dışarıdan bu bölgeye çok miktarda silah akıtmadan bölgenin kendi sorunlarını kendi çözmesine izin vermenin zamanı geldi. Örneğin İsrail ve Suudi Arabistan, herhangi bir uzlaşmaya gerek kalmadan ABD'nin İran'a karşı günün kurtaracağı yanlısına içindeler. 100 yıllık Batılı emperyalist müdahalenin ardından, bölgenin oyuncularının, BM ve uluslararası hukuk şemsiyesi altında uzlaşmalarının ve barış içinde birlikte yaşamalarının zamanı geldi.